



© Svein Tore Palmseth

UTDANNINGSPOLITISK PLATTFORM FOR YS



YRKESORGANISASJONENES
SENTRALFORBUND

YS sin utdanningspolitiske plattform er basert på YS sitt prinsipprogram for perioden 2006-2010, der det heter at: Utdanning og høy kompetanse er avgjørende for å opprettholde høy sysselsetting og verdiskaping i det norske samfunnet. Gjennom samarbeid med myndigheter, institusjoner og andre aktører med samme mål vil YS påvirke utviklingen på alle nivåer fra grunnskole og høyere utdanning, til etter- og videreutdanning. Utdanningssystemet og andre læringsarenaer skal tilfredsstillende både samfunnets krav til kompetanse og individets behov, og gi rett og like muligheter for livslang læring for alle.

YS VIL ARBEIDE FOR

- økt satsing på yrkesfaglige studieretninger i videregående skole
- læreplasser til alle som ønsker det
- at alle sikres lik rett og like muligheter til utdanning av høy kvalitet, tilpasset den enkeltes evner og behov
- at retten og muligheten til å ta etter- og videreutdanning blir reell for alle som ønsker det
- at verdsetting av realkompetanse blir integrert i alle deler av norsk arbeidsliv
- at innsatsen innen forskning og utvikling økes. Målet må være at Norge skal ligge over OECD-gjennomsnittet
- at studiefinansieringen sikrer elevene og studentene gode levekår både under og etter studietiden.
- videreutvikling av et godt arbeidsmiljø også for elever og studenter

Målsetting

YS sin målsetting med utdanningspolitikken er å opprettholde høy sysselsetting og verdiskaping i det norske samfunnet gjennom å øke befolkningens kompetansenivå.

Samfunns- og arbeidslivet i Norge er i stor grad basert på arbeidskraft med høy kompetanse. God og relevant utdanning er den beste individuelle plattform for å bli værende i arbeidslivet, og også det elementet som best bidrar til å fremme likestilling og utjevne sosiale forskjeller i samfunnet. Kunnskap og kompetanse er sentralt både i forhold til samfunnsutfordringer, til individuell utvikling, og demokratisk deltakelse i samfunnet.

Arbeidslivets etterspørsel etter arbeidskraft med kompetanse kun på grunnskolenivå har sunket sterkt gjennom flere

år, og framskrivninger viser at den vil fortsette å synke. Sannsynligheten for ikke å komme inn i arbeidslivet eller å bli støtt ut av arbeidslivet, er størst for de med lav utdanning.

YS mener at en økning av befolkningens kompetansenivå er det beste tiltaket for å opprettholde høy sysselsetting og verdiskaping i det norske samfunnet. Behovet for kompetanseheving gjelder for hele befolkningen uavhengig av alder og utdanningsnivå.

GRUNNSKOLE OG VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Barn og ungdom

Tilstrekkelig grunnleggende ferdigheter er en forutsetning for å lykkes i det videre utdanningsløpet. YS vil at det skal settes inn tiltak på et tidlig tidspunkt i grunnopplæringen for å hindre at svake grunnleggende ferdigheter får negative konsekvenser for det videre utdanningsløpet. I tillegg må elevene få en undervisning som er tilpasset deres læringsstil og evner, slik at de får utbytte av undervisningen.

Muligheten for elever på ungdomsskolen til å få bedre kjennskap til det praktiske arbeidslivet og valgmuligheter for videre utdanning må styrkes. YS mener at det må utarbeides nasjonale krav til formell utdanning for rådgivere og at veiledningsressursen på ungdomstrinnet økes. Elevene må få en bedre kvalitativ og kvantitativ karriereveiledning for å redusere feilvalg og påfølgende frafall på videregående skole.



Ungdom må gis en reell mulighet til å fullføre videregående opplæring, også hvis de mislykkes i første forsøk. YS ønsker aktiv bruk av alternative opplæringsmodeller overfor de som ikke finner seg til rette i den ordinære opplæringen.

Mange ungdommer lærer bedre gjennom en praktisk faglig opplæring. Muligheten for ungdom til å tegne lærekontakt ved oppstart i videregående opplæring vil kunne øke motivasjon og forutsetning for mange til også å tilegne seg tilstrekkelig teoretisk kompetanse for å mestre opplæringsløpet fram til fag-/svennebrev. YS vil at ordningen med en praksisvei fram mot full fagutdanning skal være et ordinært valg i videregående opplæring.

Tilgang til læreplass er sentralt for at ungdom skal nå fram til fag-/svennebrev. Et tredje år med opplæring i skole er for mange lite motiverende og en viktig årsak til at opplæringen avbrytes. YS vil at det opprettes tilstrekkelig antall læreplasser for de ungdommer som er kvalifisert for det. For å stimulere arbeidslivet til å etablere og opprettholde tilstrekkelig antall læreplasser, må tilskuddet til læreplasser økes og komme opp på samme nivå som kostnadene for en skoleplass. God skoleling av instruktører er også sentralt for at lærlinger skal bli ivaretatt på en god måte.

For ungdom med for svake faglige forutsetninger for læreplass etter Vg 2, bør det vurderes et tilbud om spesielt tilrettelagt teoretisk opplæring i en kortere periode slik at de blir gitt muligheten til å oppfylle de faglige forutsetninger for å søke læreplass. Videre ønsker YS at det etableres en toårig praksisbasert opplæring som ligger tett opp til den opplæringen som skjer i bedrift, for dem som ikke får læreplass. Dette kan oppnås ved etablering av elevbedrifter i kombinasjon med faglig veiledning og oppfølging fra kvalifiserte lærekrefter.

YS vil at ungdom som velger yrkesfag på videregående skole ikke senere skal hindres i videre utdanning på universitets- og høyskolenivå. Alternativet med opptak til høyere utdanning på bakgrunn av fag-/svennebrev i kombinasjon med yrkeserfaring må utvides.

Mobilitet under utdanning er viktig både i et individuelt og samfunnsmessig perspektiv. YS vil at ungdom på alle utdanningsnivåer skal få kunnskap om utdanningsprogrammer og muligheter for utdanning i andre land gjennom aktiv informasjonsspredning fra utdanningsinstitusjoner og karriereveiledningssentrene.



YS VIL

- øke innsats og tiltak for bedring av grunnleggende ferdigheter på et tidlig tidspunkt i grunnskolen
- gi elever en undervisning som er tilpasset den enkelte læringsstil slik at alle får et bedre utbytte av opplæringen
- heve kvaliteten på karriereveiledningstjenesten gjennom krav til formell utdanning for rådgivere i grunnopplæringa
- øke omfanget av karriereveiledning i grunnopplæringa
- etablere en fast ordning for en praksisvei fram til fagutdanning
- ta aktivt i bruk eksisterende og utvikle alternative valgmuligheter i videregående opplæring for elever som ikke finner seg til rette innenfor 2+2 modellen
- opprette tilstrekkelig antall læreplasser til de som er kvalifisert for det
- øke tilskuddet til lærebedrifter til samme nivå som kostnadene for en skoleplass
- erstatte alternativet med en ettårig opplæring i skole på Vg3 med et toårig praksisnært opplæringsløp med faglig veiledning og elevbedrift

Voksne

Det er i dag om lag 150 000 voksne i alderen 20-67 år som ikke har fullført grunnskolen, og 660 000 som har grunnskolen som høyeste fullførte utdanningsnivå. I følge en OECD-undersøkelse fra 2005 mangler 430 000 nordmenn tilstrekkelig basiskompetanse (lese-, skrive- og regneferdigheter) for å kunne delta aktivt i dagens informasjonssamfunn. Det er fra 1999 og fram til i dag gjennomført en rekke tiltak for å gi voksne muligheter til grunnopplæring. På tross av lovfestet rett til grunnskole og videregående opplæring, rett til realkompetansevurdering og individuelt tilpasset opplæring, og rettigheter til permisjon fra arbeidslivet under utdanning, har ikke voksnes deltakelse i grunnopplæringen økt.

For at livslang læring skal bli en realitet og ikke bare et begrep, må mulighetene for voksne til å delta i opplæring på alle nivåer legges bedre til rette. En av de største utfordringene er å få på plass en god finansieringsordning for voksne under utdanning. Dette er spesielt viktig i forhold til voksne som tar opplæring på grunnskole- eller videregående skoles nivå fordi disse står i fare for å bli støttet ut av arbeidslivet eller er allerede utenfor arbeidslivet. I gruppen voksne med lav utdanning er andelen deltidsarbeidende og lavtlønnede stor, og de økonomiske forutsetninger for å ta permisjon uten lønn og å ta opp studielån er liten. For å motivere til økt deltakelse i grunnopplæringa for denne gruppen mener YS at det må komme på plass en finansieringsordning som gjør det mulig å gjennomføre opplæringen uten at den individuelle økonomiske belastningen blir for stor.



Verdsetting av realkompetanse er sentralt for voksne på alle utdanningsnivåer. Norge har et godt regelverk og en god struktur i opplæringssystemet for vurdering og verdsetting av realkompetanse. Det gjenstår imidlertid en del på å få et mer enhetlig og forutsigbart system for vurdering og verdsetting av realkompetanse. Det er også nødvendig å videreutvikle gode modeller for fleksibel og individuelt tilrettelagt opplæring for voksne slik at det blir en reell sammenheng mellom den enkeltes realkompetanse og det opplæringstilbudet som blir gitt, og slik at det er mulig å kombinere utdanning med arbeid og familieliv.

Kjennskapen til voksnes rettigheter til permisjon og utdanning er lavest hos den delen av befolkningen som rettighetene er mest aktuelle for. YS vil at det skal iverksettes tiltak slik at informasjon om og motivasjon til deltakelse i grunnopplæringa når målgruppa.

YS VIL

- arbeide for å få på plass en finansieringsordning for voksne
- at systemet for vurdering og verdsetting av realkompetanse blir mer enhetlig og forutsigbart
- at det skal utvikles bedre individuelle opplæringsmodeller for voksne
- at det igangsettes tiltak for å gjøre voksnes rett til opplæring bedre kjent i målgruppa

HØYERE UTDANNING

En økning i kommende års ungdomskull, stigende arbeidsledighet og et arbeidsliv som i større grad enn tidligere etterspør kompetanse på universitets- og høyskolenivå, vil medføre en økning av søkere til høyere utdanning. YS mener at antall studieplasser må økes i samsvar med disse behov.

Som en følge av økning i antall studenter vil det være behov for flere studentboliger. Utbyggingstakten av studentboliger må følge økningen av antall studenter slik at ikke mangel på bolig blir et hinder for de som ønsker å studere.

Et økende antall studenter må ikke gå på bekostning av kvaliteten på utdanningen, jfr. intensjonene i kvalitetsreformen 2003. Det må være nok tid og ressurser til å takle studentøkningen, både til faglig veiledning og pedagogisk oppfølging

av studentene, til støttefunksjoner som fagbibliotek og til ivaretagelse av studentenes arbeidsmiljø.

Hvis vi ønsker en effektiv gjennomstrømming innen studier på universiteter og høyskoler, må de økonomiske betingelsene ligge til rette slik at studenter ikke må arbeide ved siden av studiene for å oppfylle de økonomiske forpliktelser til husleie og til livsopphold. Dette vil være i samsvar med intensjonene i Kvalitetsreformen. YS mener derfor at studiefinansieringen må være i samsvar med studieåret slik at stipend og lån gis for 11 måneder i året.

YS mener at det er behov for en styrking av profesjonsutdanningene ved at forskningsaktiviteten intensiveres. Videre er det behov for et tettere samarbeid mellom utdanningssted og praksissted og en heving av kvaliteten på praksisperioden.

Det er gjort vellykkede forsøk med å gi opptak til høyere utdanning på bakgrunn av relevant fagbrev, bl.a. innen ingeniørstudiene. Disse positive erfaringene bør videreføres ved at det åpnes for samme mulighet innen flere studieretninger, for eksempel innen helse- og sosialfag. Denne Y-veien vil kunne virke stimulerende på ungdoms valg av yrkesfag på videregående skole, og også tilføre høyskoleutdanningene et positiv tilsig av mer allsidig bakgrunnskompetanse blant studentene.

YS VIL

- øke antall studieplasser i høyere utdanning i samsvar med forventet søkning og i samsvar med etterspørsel etter kompetanse i arbeidslivet
- at det bygges nye studentboliger i samsvar med økningen av antall studenter
- sikre kvalitet i studiene gjennom fokus på ressurser til pedagogisk/faglig veiledning, faglige støttefunksjoner og studentenes arbeidsmiljø
- styrke profesjonsutdanningene og øke forskningsaktiviteten
- utvide studiefinansieringen til 11 måneder
- utvide muligheten for å ta høyere utdanning på bakgrunn av fagbrev ved å utvide Y-veien til å gjelde flere fagområder



FAGSKOLER

Fagskolene fyller en viktig funksjon spesielt i forhold til praktisk etter- og videreutdanning i et livslangt læringsperspektiv. Ansatte innen en rekke fagområder gis mulighet for faglig påfyll og en karriereutvikling på arbeidsplassen. Fagskoleloven tar utgangspunkt i at tilbudet av fagskoleutdanning skal styres av arbeidslivets etterspørsel etter kompetanse. YS mener derfor at en velfungerende fagskolestruktur må ha en bred og sterk forankring hos partene i arbeidslivet. Partene må sammen bidra til å sikre kvalitet og at fagskolene får en tilbudsstruktur som dekker kompetansebehovene i et arbeidsliv i utvikling.

For å stimulere til høyere deltakelse i opplæringstilbud på fagskolenivå, må det arbeides for å få på plass en felles finansieringsordning som inkluderer alle utdanningstilbudene. Videre mener YS det må arbeides med å utvikle gode overgangsmuligheter fra fagskoler til videre utdanning på universitets- og høyskolenivå.

YS VIL

- at fagskolens tilbudsstruktur må forankres hos partene i arbeidslivet
- at overgangsmulighetene mellom fagskole og høyere utdanning skal styrkes
- at det utarbeides en felles finansieringsordning for alle utdanningstilbudene på fagskolenivå

FORSKNING

Tilrettelegging for forskning og utviklingsarbeid innen arbeidslivorienterte problemstillinger er viktigere enn noen gang fordi den teknologiske og samfunnsmessige utviklingen skjer raskt. Endringstakten i rammebetingelsene for alle typer tjenester og virksomheter er stor. Forskningen må fokusere på vår tids forutsetninger og utfordringer for å kunne løse både dagsaktuelle og fremtidige problemstillinger. Norsk forskningspolitikk skal bidra til et kunnskapsbasert næringsliv.

YS mener det er grunnleggende viktig å satse på forskning i et land som er så avhengig av høy kompetanse som Norge er. Målet er at forskningsinnsatsen skal utgjøre 3 prosent av BNP, og at denne innsatsen ikke skal gå på bekostning av satsning på utdanning, men styrke den.

Miljø- og klimaspørsmål skal løses med basis i forskning og kunnskap. YS mener at Norge skal være et foregangsland innen klimaforskningen. Vi har særlige forutsetninger for å være ledende innenfor fornybar energi, marin næring, karbonfangst og lagring. Resultater av denne forskningen er ikke bare viktig av klima- og miljøhensyn, men er også viktige kilder til etablering av nye arbeidsplasser.

YS VIL

- at bevilgningene til forskning økes slik at de utgjør minst 3 prosent av BNP
- at Norge skal bli et foregangsland innen klimaforskning

LIVSLANG LÆRING

Livslang læring er sentralt i både nasjonal og internasjonal kompetansepolitikk og er en konsekvens av et samfunns- og arbeidsliv som er i stadig endring med påfølgende behov for ny kompetanse. Livslang læring er et omfattende begrep som inkluderer hele befolkningen uavhengig av kompetanse- og utdanningsnivå og alder.

Livslang læring er sentralt for den enkeltes mulighet til å utvikle sine evner, sin livskvalitet og samfunnsdeltakelse, for å ha mulighet til å omstille seg i et omskiftelig arbeidsliv og for å delta i arbeidslivet fram til pensjonsalder. Det er også en forutsetning for å gi levedyktige arbeidsplasser, for utvikling av nye

arbeidsplasser og dermed også for å trygge den økonomiske plattformen i samfunnet. YS mener derfor at tilrettelegging for livslang læring er en grunnleggende forutsetning i vårt kunnskapsbaserte samfunn og en felles utfordring å skape god integrasjon mellom privatliv, arbeidsliv og læring.

Det er viktig at voksne med svake lese-, skrive- og regneferdigheter får gode og tilpassede opplæringstilbud slik at de kan ta del i arbeidslivet og få grunnlag for videre kompetanseutvikling. YS vil derfor støtte videre satsing på og videreutvikling av BKA-programmet (Program for basiskompetanse i arbeidslivet) slik at det når målgruppen uavhengig av om de er i eller utenfor arbeidslivet.

For at voksne arbeidstakere skal motiveres og gis mulighet til etter- og videreutdanning, må utdanningstilbudene tilrettelegges slik at det er mulig å kombinere utdanning med arbeid og privatliv. Forutsetningen for å få til dette er et godt samarbeid mellom arbeidslivet og opplæringstilbydere. Utdanningstilbudene må være fleksible både i forhold til progresjon og metodikk, slik at de kan tilpasses både arbeidssituasjon, privatliv og bosted. Utdanningstilbudene må utformes i et samarbeid mellom arbeidslivet og utdanningsinstitusjonene slik at kompetanseutviklingen som skjer gjennom opplæringen er i samsvar med arbeidslivets framtidige kompetansebehov.

Etter- og videreutdanning skal være lønnsomt både for arbeidslivet og den enkelte. Økonomiske støtteordninger som kompensasjon for tapt arbeidsinntekt vil for mange være en forutsetning for å ta etter- og videreutdanning. Økt ansvar og lønn er en god motivasjon for å ta etter- og videreutdanning, og bør være en naturlig konsekvens etter gjennomført kompetanseheving.

YS VIL

- støtte videre satsing og videreutvikling av BKA-programmet
- at utdanningstilbudene skal være tilgjengelige for flest mulig gjennom desentraliserte og nettbaserte løsninger, slik at det i økende grad er mulig å kombinere læringsarbeid med jobb og privatliv
- at det utvikles gode ordninger som sikrer den enkelte mulighet, tid og økonomi til å kunne nyttiggjøre seg etter- og videreutdanning
- stimulere UH-sektoren til å utvikle relevante utdanningstilbud for etter- og videreutdanning



Miljøfyrtårn®



YS' kontaktperson for utdanningspolitikk:
Bente Søgaard
Telefon: 21 01 36 00/21 01 37 02
Mail: bente.sogaard@ys.no

Januar 2010

Forsidefoto: Svein Tore Dolmseth
Øvrige foto: YS/Erik M. Sundt
Design: Signus
Trykk: BK Grafisk



YRKESORGANISASJONENES
SENTRALFORBUND

Postboks 9232 Grønland

0134 Oslo

Telefon 21 01 36 00

www.ys.no